

Rikardo Arregi-ren oroigarri. Askatasuna eta Sabino Arana

Deia, 1978-05-10.

Andoain-en, bere jaioterrian, eratu zaio maiatzeko 4 eta 5an, eta *Hauzolan* erakundeak antolatuta, Rikardo Arregi zenari omenaldi bat.

Ez da aurrenekoa izan, eta ez da azkenekoa izango.

Merezi du Rikardok hainbeste.

Euskararen langile eta eragile bezala, kazetari argi bezala eta gure herriaren sozial-arazoa euskal senez jazten jakin eta emateko adorea, indar morala izan zuelako. Herri baten dinamika ikus ezin edo nahi izan ez dutenentzat, eskandalagarri.

Herri baten dinamika ikus ezin edo nahi izan ez dutenentzat, eskandalagarri.

Marxismo inportatua dogma bat bezala ezarri nahi izan digutenentzat, errebisionista.

Bide berriak ikus bezala ireki nahi dituztenek behar dute ezker-eskuineko bi muturretatik erasotzen dizkietenak hartzeko pazientzia franko.

Mai-borobil bidez eratu zen bi eguneko omenaldi hau. Lehenengoan, gizona bera, honen biografia, alfabetatze-kanpaina. Ipar Euskalerriaz zuen ikuspegia, Idazleen Elkarte eta bere irudi publikoa izan genituen gai. Bigarrenengan: Rikardoren pentsaera politikoa eta soziala, eta *Zeruko Argia*, *Jakin*, eta *Lur*-en egindako lanak.

Ni, lehenengo mai-inguruko izan nintzan; hala ere, ondoen ezagutzen nuenaz laburki hitzegitea eskatu zidatenez, bietako gaiak aitatzeta suertatu zitzaidan.

Rikardo atzerritik ikusita ezagutu nuen: nere herriko lagun min baten semea zenez, bereala sortu ziren elkarrekiko harremanak, eta hil zen egunaren bezperan, 1969go uztailak 9, ni Venezuela-tik etorri berria, bere senide batzuekin bazkaltzera etorri zen Ondarrabiako gure etxean.

Eta asmo hoiek eraginda, hara hemen nere bi puntuak:

1) atzerritik nola ikusi nuen. 2) Hil bezperan zertaz aritu ginen.

Rikardok *askatasuna* zuen eragile nagusi.

Beste gauzen artean hau erakusten zuen zuhurki: *askatasunak* ez duela leku eta garai guzietan esanahi berdina. XVI. mendeko gizonak eta herriak ez dutela XX. mendeko herriak eta gizonak askatasunaz duten kontzeptu bera. Gizonak eta erakundeak aldatzen joaten dira, eta garai bateko euskaldunak *berea* zen askatasuna defendatu zuen bezala, *gaur guk* herri izaten jarraitzeko behar dugun askatasuna defendatu behar dugu.

"Askatasuna" bat da, noski.

Baina, XVI. mendean moralak, naziotasunak, hizkuntzak, zeruak eta gizarteak zuten esan nahia gaurkoa ez den bezala, "askatasuna" hitzak ere ez du gaur arazo berdina planteiatzen. Gaurko askatasunak beste gizarte-giro batean bizi behar duenez, behar du gizarte hontan nabarmenki diren zampaketa bereziei erantzun egokia eman. Eta, hala, gaurko inguramen konkretu hontan, ekonomiaz zampaketa *sentitzen den* gizona ez da

aske; sozialak eta politikoak diren aukerak egiteko gai *sentitzen* ez den gizona ez da aske; eta gizon osoaren askatasuna nahi badugu, behar ditugu gaur mundu guzian, eta gu tarteko, sozial, ekonomi eta politikaz gizonaren askatasunak dituen aurpegi nabarmenak oso kontuan hartu.

Hau, marxismoak ernetu duen gizon-eskubidearen alderdia, behar dugu, beraz, kontuan hartu.

Baina marxismoaren irudi osoa dogma bat bezala inportatu nahi digutenentzat ba du Rikardok eskaera, esijentzia: gizon ekonomiko eta sozial horrek ba du Herri bat, eta herri horren gizona eta gizon honen kultura, zanpatuak badaude, gizon honi hizkuntza ahotik kendu dionaren aurkako borroka, *askatasun borroka* biurtu da.

Askatasuna-ren neurria garai bakoitzeko *gizona* eta *herria* dira, biak.

Herri eta gizon honen nazionatasun eta kultura-bidez sentitzen ditu ekonomi eta sozial arazoak.

Hil zen bezpera-bezperan, Sabino Arana izan genuen gai nagusi.

Ados ginen gizon haundi honen garrantziaz, honi gure herriak zor zionaz. Baina gazteak ba zuen bere puntua. Harek egindakoa ohe bat bezala hartu, eta bertan lo geratu behar ote genuen, ala hortik aurrera sortutako gaurko arazoak gureak, gure sorbaldan hartu behar genituenak, ote ziren.

Eta, beste ikuspuntu batetik begiratuta, lehengo auzi bera berriz ere: Arana Goirik, berea izan zen garai hartan, gizon oso bezala jokatu zuen, bere ondasuna eta osasuna Euzkadiren zerbitzuan jarri eta galdu arte. Gizon bati ezin zaio gehiago eskatu. Gainera, aurretik inork izan ez zuen ikusteko jenioa eta argia, eta ekiteko kemena, izan zituen. Ezin zaio eskatu, esaten zidan bere hitz bizi eta "santasekula"z ornitutako harekin, *gaurko gure arazo guzientzako erantzunik*. Sabino Arana gaur bizi balitz, ez zuen orain dela lauogei urteko munduari erantzuteko izan zuen ekintzaren modu ber-berean jokatuko: bixtan da harrezkero abertzaletasuna zabaldu dela, defendatzeko guda gogor eta odoltsua egin behar izan duela, eta ondorengo espetxeak, eriotzak eta zanpaketa erasoak ondo aski ezagutu dituela. Eta gure herria ez dela, ez lehen, ez atzo, eta ezta gaur ere, munduan bakarrik bizi, eta gainontzeko lurraldeetan gertatu denaren arrazto eta kutsu guztiak nahitaez gurekin ditugula.

Hala, eta eraso ikaragarri hoiendoren, gure herria ez da lehengoa.

Gaurko gure herriaren egoera zer den *guk* dakigu.

Erantzunak, *guk* eta *gaur* eman behar.

Gure herria azkenaldi hontan kaleratu bada, industrializatu bada, gure herriak eta euskarak industria eta kale-giro berrira eta gaurko sozial komunikabideetara egokitu behar du.

Hortantxe ari zela, lanean, hil zitzaigun Rikardo.

Orain dela bederatzi urte laster, uztailearen 10an.

Honen puntu argi-xuxenak, eta adierazi nahiean jartzen zuen bihotzaren eragin mina, ez zaizkit inoiz ahaztuko.